

OSADA (25) *sb f*

-f- (16), -ff- (9).

o oraz *oba* a *jasne*.

sg *N* osada (3). ◇ *G* osady (2). ◇ *D* osadzie (1). ◇ *A* osadę (3). ◇ *I* osadą (2). ◇ *L* osadzie (2). ◇ *pl N* osady (4). ◇ *G* osąd (1). ◇ *A* osady (6). ◇ *I* osad(a)mi (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVII) (jeden z niżej notowanych przykładów) błędnie: osadza – XIX w.

1. *Osiedle, miejsce zamieszkałe przez osadzoną ludność, terytorium zamieszkałe (11) : SeklKat L2v; ifz Litwą przedtym z Borufkich granic álbo s Prufkich z Litalanem Xiążęciem wyfzli/ A ty ofady prozne/ ktore byli z dawná opuścili/ nápełnili. StryjKron 46, 81, 95 marg, 458 marg; W moiey fąsiedzkiej ofádzie [...] Pòétow woniący kwiát mdleie KlonŻal Cv.*

Zwrot: »ugruntować osadę« [szyk zmienny] (2): [Spera] miedzy Niewiązą/ Serwentą/ y Swiętą rzekami vgruntował íobie ofádę. StryjKron 81, 115.

Wyrażenie: »nowa osada« (2): StryjKron 340 marg; do Philippowá: ktore íeft pierwże miáfto w ftronie Mácedońskiey nowa ofádá [colonia]. (marg) Kolonia. L. G. cudzoziemcy ofádzone. (-) WujNT Act 16/12.

a. *Siedlisko, mieszkanie (1) : Ci [Pigmeowie] naprzod íwą ofádę w Tráckiey ziemi mieli/ A w mieście Gerániey/ w Kátruzan íiedzieli. KmitaSpit A3v; [Jest w tej wsi kościół nowo zbudowany, plebanija dobrze dotowana dziesięcinami, ma dwie włóce wolne poświętnego i osadę swoją około kościoła LustrMaz I 60].*

2. *Mieszkańcy osiedla; ludność żyjąca na jakimś terenie; plenitudo Vulg, Cn [czyja; w tym: G sb i pron (3), pron poss (1), ai poss (1)] (5) : Maciey Zaicz w Byfzinie podgorny Prorok: chwali Boga zfwą ofadą za wśzytkę Krzywaczką Gromadę. LudWieś ktv; bo wśyftek okrąg ziemie moy íeft/ y ofádá íego [plenitudo eius; napelnienie íego WujBib]. Leop Ps 49/12; Miaft Zydowskich ofády/ Będą ferdecznie rády/ Pátrząc ná niepoięté Połtępki twoie święté. KochPs 147; które miáftá [w niemieckiej ziemi] tákie fą/ że budowánié ich/ y obrony rozmáité/ ofády wielkie y gętté/ nie wftąpią ínfzym wśzyftkim OrzJan 79.*

Wyrażenie: »litewska osada« = Księstwo Litewskie, Litwa (1): Widzę y wielkiey Litewfkiey ofády Połowie íadą do teyże gromády GrochKal 25.

3. *Miejsce zdatne, dogodne do osiedlenia się; ager colonus a. coloniis aptus Cn (3) : Cymbrowie narod pólnocny [...] / gdy ich Ziemię Ocean potopił/ nowych ofad po wśzyftkim Swiecie ízukáli StryjKron 26; Drudzy w Niemieckich Kráinach/ y w Franciey ofiedli/ á drudzy ktorym było trudno o ofády/ náząd íie do tych kráin pólnocnych/ z ktorych byli pierwey wyfzli/ wrocili StryjKron 31, 41.*

4. *Zasiedlenie pustego miejsca; colonia Cn (2) : Tenze [ryżanom] maietnoíci luckie ofadami íwemi nífzcel PaprUp I4.*

osada czego (1): Chcąc tedy áby ku ofádzie tych ziem [ad possidendas easdem JanStat 227] lud Krześciiánki był przywiedzion SarnStat 186.

5. *To, w czym coś jest osadzone, umocowane, oprawa (1) : kiedy dobry złotnik/ wziąwfzy Rubin/ kthory íycz był piękny/ ofádą foremną/ folgą/ przyftrychnieniem/ ímelczem/ vczyni gi*

dobrze czudnieyfzy: [...] pochwalifz w.m. iego rękę/ y baczenie/ ktore vmiáło ták dobrze/ pomoc kámieniowi. *GórnDworz* N5v.

6. Podstawa, fundament (1) : Ná opoce Piotrá twego zbudowane ieft/ przy nim mocno ftoi: wiátrow y wody bać fię nie będzie/ poki taką ma oládę *SkarKazSej* 683b.

7. Posiedzenie [czego] (1) : potym trzeciego dnia wezwań [*Luter*] przed Cefárzá y Kfiążęciá/ gdy była oládá rady Cefarfkiey/ vczynił kniemu rzecz *Ekkius BielKron* 196v.

8. Jeden z czterech elementów, jak ziemia, woda, ogień, powietrze, z których wg teorii filozofów starożytnej Grecji, Leukipa i Demokryta, powstał wszechświat (1) : Bog ná początku gdy niebo y ziemię Stworzył y morze/ y żywych duřz plemię: Rozdzielił Chaos ná cztery olády Z fwey Bołkiey rády. (*marg*) *Elementa*. (-) *KlonFlis* B4.

9. [Czynsz płacony przez chłopów za użytkowanie przekazanego im do uprawy nowego kawałka ziemi lub za przejęcie w uprawę nieużytków: Za kury, gęsi, jajca, niewody, stacyją, tłoki, osadę i za inne powinności płacą z włóki po 65 gr *LustrPodl* 18.]

Synonimy: **1.** kolonija, posada; **4.** kolonija; **5.** oprawa; **6.** fundament, opoka; **7.** posiedzenie, rada, zebranie; **8.** element, żywioł.

Cf **OSADZENIE**

EW